Matti Högman

25.05.2016 POL-2016-7484

Eduskunta
Lakivaliokunta

Hallituksen esitys 1/2016 vp eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 a ja 9 luvun muuttamisesta sekä pysäköinninvalvonnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa oikeusministeriön kahdesta vastineesta hallituksen esityksestä 1/2016 vp annettujen lausuntojen johdosta (sakkojen korottaminen). Lausunnossa on pyydetty rajautumaan vastineissa esitettyihin esityksen täydentäviin perusteisiin.

Oikeusministeriön kahdessa vastineessa esitetyt täydentävät perustelut eivät anna aihetta muuttaa Poliisihallituksen aikaisemmassa asiantuntijalausunnossa esitettyjä kantoja.

Kahdessa oikeusministeriön vastineessa esitettyjä perusteita tai niiden kriminaalipoliittista hyväksyttävyyttä ei sinänsä ole aihetta riitauttaa. On selvää että sakkojen korottamiselle on mahdollista keksiä myös kriminaalipoliittisesti kestäviä perusteluja. Tässä vaiheessa asian käsittelyä lisätyt perustelut ovat kuitenkin pikemminkin selityksiä kuin perusteluja. Ne eivät muuta esityksen alkuperäistä tarkoitusperää, eivätkä poista siihen sisältyvää perustavanlaatuista ongelmaa.

Tämä ongelma ei koske ainoastaan kriminaalipolitiikan tavoitteenasettelua, vaan myös tavoitteiden saavuttamista. Rikosoikeusjärjestelmän uskottavuus ja vaikuttavuus nojaavat siihen, että järjestelmä mielettään oikeudenmukaiseksi ja sen tavoitteet hyväksyttäviksi. Rikoksista rangaistaan ennen kaikkea siksi, että rikoksia ei tehtäisi. Se, että rangaistuksia korotetaan tietyn euromääräisen sakkotulojen lisäyksen saavuttamiseksi, näyttää olevan ristiriidassa tämän melko yleismaailmallisen peruslähtökohdan kanssa. Jos korotukset estävät rikoksia, jää asetettu tavoite sakkotulojen lisäämisestä saavuttamatta. Tällaisella ristiriidalla saattaa olla laajoja kielteisiä vaikutuksia kriminaalipolitiikan uskottavuuteen ja siten myös kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutumiseen. Tämä asetelma ei ole muuttunut myöhemmin esitettyjen, sinänsä vakuuttavien, lisäperustelujen johdosta.

Sakkojen jonkinlaiselle korottamiselle saattaa epäilemättä olla aito kriminaalipoliittinen tilaus. Kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutumisen kannalta on kuitenkin hyvin tärkeää myös se, miksi ja miten asiat tehdään sekä miltä se näyttää. Syksyllä 2015 korotettiin rikesakkojen summia merkittävästi. Tässä vaiheessa on vielä liian varhaista tehdä johtopäätöksiä tämän korotuksen vaikutuksista rikollisuuteen tai liikenneturvallisuuteen. Jo tehtyjen korotusten vaikutuksia olisi syytä tarkastella pidemmällä aikavälillä ja sen

jälkeen harkita mahdollisia uusia korotuksia kriminaalipolitiikan lähtökohdista käsin.

Oikeusministeriön ensimmäisessä vastineessa on todettu, että muiden muassa Poliisihallitus on esittänyt rikesakon soveltamisalan laajentamista. Oikeusministeriö on kuitenkin ilmeisesti tulkinnut Poliisihallituksen asiantuntijalausuntoa osin virheellisesti. Rikesakkorangaistuksen käyttöalan laajentaminen ei sinänsä ole tarpeellista. Sekä sakkotulojen kasvattamisen että liikennevalvonnan tehostamisen ja poliisin voimavarojen tehokkaan kohdentamisen kannalta olisi kuitenkin perusteltua laajentaa ehdollisen rikesakkomenettelyn käyttöalaa. Tämä mahdollistaisi liikenteen automaattisen kameravalvonnan tehostamisen ja siten kiinnijäämisriskin lisäämisen, sakkotulojen lisäämisen sekä poliisin voimavarojen tehokkaamman kohdentamisen. Rikesakkorangaistuksen soveltamisalan laajentamista tämä ei sinänsä edellytä.